

За името на деня 24 май

Светослав Диамандиев

В българския парламент се проведе преди време обсъждане на предложено от ВМРО име на 24 май. Изказват се учени и разни други. Споменава се „ден на просветата, на науката и на славянската писменост“. Няма обаче нито един от тези люде, който да е дал определение на ползваните понятия. Може би всички знаят техните значения. Дали?

Ще се опитам да попълня традиционната празнота в коментара на важните за Кирилometодиевистиката термини.

Наука представляват усилията на човеците да придобиват все по-широки и по-дълбоки познания за отделни области на живота и природата и да ги систематизират. Някои българисти знаят, че Братята са създали основите на българската филологическа наука.

Просвета е популяризиране на знанията. Не мисля, че Братята трябва да се определят като популяризатори. Ако Методий е работил като висш духовник със създадена от тях и Учениците нова българската писменост, това не значи, че е бил на нивото на Климент в западните български земи след 885 г., преди да бъде посветен за пръв български патриарх през 893 г.

Писмеността е големият проблем. Българската наука няма дефиниция на този термин. Учените - слависти го изравняват по смисъл с азбука. Напр. те казват „българската писменост и език“.

Моето достъпно определение на писмеността е: възможност на база на съответстващите си език и азбука да се записват слова. Да, Кирил и Методий са създали на първо място БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК и чак след това, според хронологичната неизбежност, фонетично обслужващата го Глаголица. С този език и с тази азбука са направени прословутите преводи на богослужебна книжнина от гръцки и с тях са работили стотици години българските книжовници, преди да бъде заменена Глаголицата от гърците с кирилицата, която малко у нас знаят, че е в основата си гръцка азбука. Бил я създал Климент Български(?). Това твърдят хора, които не могат да разсъждават разумно и наукосъобразно, и които не уважават древното българско величие. И то по времето на Симеон Велики! Помислете си малко.

Така, че съвременната наша писменост не е създадената от Светите Седмочисленици¹, защото днешната ни азбука (кирилицата) не е изобретената от тях Глаголица. Т.е. не е исторически правилно да се нарече датата 24 май ден на българската писменост, тъй като делото на Кирил и Методий не е свързано с днешния й състав.

Духовната културата се изразява в нематериалните достижения на националния елит и конкретно с нивото на неговите познания в областта на духовността. Основна предпоставка за нейното развитие е писмеността, която позволява фиксацията на интелектуалните придобивки и съхранение на историческата памет. Една от основните роли на писмеността се извява в развитието на филологията и с това в изучаването на постиженията на духовната култура.

А че кирилицата била повлияна от Глаголицата е нелепост. Кирилицата е копие на гръцката азбука, която, като една от модерните по това време азбуки, е оказала влияние на Братята при структуриране на Глаголицата. Но само при структурирането!

¹ Под това название се разбира наречената от мен Школа за българска книжовност в състав: Константин Философ, Методий, Климент, Наум, Горазд, Сава и Ангеларий, които са канонизирани.

Структури като на гръцката азбука са имали и еврейската, финикийската и латиницата, т.е. единственото очевидно влияние на древната гръцка азбука върху работите на Философа и в този смисъл не е доказано. Ако Братята са се влияели от гръцката писмена култура, това щеше да се отрази върху лексиката и граматичните структури на езика им, както и върху графиката и звуковото съдържание на буквите от Глаголицата. **НЯМА ТАКОВА НЕЩО!**

Кирил и Методий са сътворили една компилация от български език и от славянски и тракийски говори в името на единението на българската нация. Но славянският граматичен принос, представляващ основно падежните форми и инфинитивите се е загубил още в древността. Лексикалното въздействие на славянството, всъщност на руските славяни, върху Кирило-Методиевия литературен език (КМле) е дошло много по-късно, заедно с политическото влияние на Руската империя в България, както по време на османското владичество, така и след Руско-турската война от 1777-78 г., а и в резултат от придобитите след Втората световна война позиции на СССР в Източна Европа и в България съответно.

Бих искал да ви запозная с текст извлечен от интернет, представляващ справка за миналото на това уникално българско явление – преклонението на българите пред първите творци на българската християнска и светска култура – предпоставка в последствие на едно съвременно просвещение на българите.

11 МАЙ – СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ. СПОМЕН ЗА ПЪРВИТЕ РАВНОАПОСТОЛИ И ПРОСВЕТИТЕЛИ² БЪЛГАРСКИ

През Възраждането 11 май се утвърждава като важен ден от празничната система на българите – Ден за почит на Светите братя Кирил и Методий.

Светският празник за Св.св. Кирил и Методий, който се доразвива като специфично българско явление, бележи началото си през Възраждането и се свързва с училищните тържества, които са били организирани на 11 май, когато Църквата отбелязва празника на двамата свети Братя.

В българските земи за първи път се отдава почит на братята в Пловдивското класно училище, открито през 1850 г. от Найден Геров. По негова инициатива, за пръв път на 11 май 1851 г. в това училище е почетен деня на равноапостолиите като празник на българската просвета. С този му емоционален заряд денят се отбелязва от 1857 г.

Първи известия за празнуването на Кирил и Методий на 11 май във възрожденската ни книжнина, намираме в Христоматията на Неофит Рилски от 1852 г.. През 1857 г. денят на светите Братя е почетен в българската църква "Св. Стефан" в Цариград, заедно със служба и за св. Иван Рилски. От страниците на „Цариградски вестник“ от 26 април 1858 г. будните ескизаарски граждани научават, че в Пловдив и други градове българите започнали да честват вместо „Три светии“ „Св.Св. Кирил и Методий“ като училищен празник.

На 11 май 1858 г. този ден е отпразнуван и в Ески Загра (Стара Загора) с „божествена служба“ и вълнуващо слово за живота и делото на Кирил и Методий на организатора на честването учителя С.П.Иванов. От 1863 г. 11 май се установява като църковен празник на Светите равноапостоли Кирил и Методий.

След Освобождението от османска зависимост 11 май става общо училищен празник на първите творци на българската наука и култура. С въвеждането на Григорианския календар през 1916 г. празникът, отбелязван от държава и Църква, вече се чества на 24 май.

*

² Вече посочих в съдържанието на статията, че не приемам ролята на Братята, определена в настоящия текст от българските възрожденци като просветителска. И го обосновах.

Сега ще насоча вашето внимание върху начина, по който днес се назовава този величав ден. Ще го прочетете и чуete като ден на „българската писменост и славянската култура” или ден на „славянската просвета и култура”, или ден на „българската просвета и култура и славянската писменост”. За липсата на национален български стил при означаването на този празник може много да се говори, но в дъното му стоят онези, които биха искали да се потули българската заслуга и значение на делото на великите българи Светите Кирил и Методий. Един високо поставен и изпълнен със самочувствие българин просвети на 24 май 2020 г. българи и македонци с новината, че папа Адриан II благословил славянската азбука. Тъжното не виждам в показаното незнание, а в заспалите му в славистиката си съветници, които не са прочели в житията, че същият папа благословил книгите (т.е. езика и азбуката в тях), донесени от Братята и техните съратници. А да се възприемат книгите като букви е твърде смело, нали? Други достойни българи ни поучават като определят представения на папата за благослов език, наричайки го литургичен. Те очевидно не познават писмата на папа Йоан VIII до архиепископ Методий в Сирмиум, в чието съдържание отсъства агиографският уклон на Пространните жития на Кирил и Методий, и в които Светият отец го упреква, че е служил литургия на допуснатия от Катедрата на св. Петър за обикновено служение църковен език на Кирил и Методий. Колко много незнание, нали?

Предизвикан съм от служителите на съответните български държавни институти, които работят за интересите на панславизма. Според тях премахването на понятието „славянска писменост” в името на „24 май” щяло да ошети значението на празника. И все такива аргументи.

Ще бъда кратък. Сборно понятие като „славянска писменост” може да съществува в съзнанието на хора, които не са достатъчно компетентни. То е невъзможно, но продължава да фигурира в тяхното мислене и творчество поради инертността на българските интелектуалци или защото те не са чак толкова българи.

Каза се вече, че писмеността е възможност да се записват слова и фрази на език и с азбука, която му е фонетично съответна. Следователно трябва да очакваме, че споменатите адепти на фантазираната обща славянска писменост защитават възможността да се правят с нея на местните езици и ползваните там азбуки аналогични записи в Хърватска и в Беларус. Те биха били текстове на съответните им славянски езици, но записани с различните азбуки, ползвани в двете страни, следователно са написани посредством две не еднакви писмености.

Славянските народи притежават свои езици, които са толкова различни, че се налага да се използват при разговори и в издателствата преводачи. Това вероятно не се нуждае от доказателства.

Съвременната наука е установила категорично, че не е съществувал общ изначален език на славянските племена, пръснати из Европа. Тяхното разселване не е започнало от една точка, както е това при вселената. А дори и да е било така, столетията на взаимно изолирано съществуване е внесло в бита им и в словесното му отразяване значителни различия.

Същите славянски народи имат пригодени за техните езици азбуки, които не са еднакви. Веднъж защото хървати, словени, словаци, чехи и поляци имат в основата на своите азбуки латиницата, а руси, украинци, белоруси, сърби и македонци - гръцката азбука и по-точно нейното превъплъщение - кирилицата. На второ място понеже азбуките на отделните славянски структури са притежавали различен брой буквознаци и в звуковото съдържание на някои от тях съществуват разлики. До тук се разбра, че поради различия в езиците писменостите на хърватите и на поляците, както и тези на

македонците и украинците не са еднакви, а да не говорим за разликите в писменостите на руснаци и чехи.

Очевидно въобще не може да съществува общото наименование „славянска писменост“.

Сигурно ще огорча учени и лаици с пропуска да въведе българската писменост в групата, ползваща в писмеността си кирилицата. Те навярно не знаят, че П.Р. Славейков е превеждал срещу заплащане текстове на църковния по негово време „славянски“ език на народния български език. За филолозите, които са наясно с основните определящи характеристики на езиците, не е проблем да обяснят (ако искат или по-точно, ако смеят) на незапознатите, че става дума за граматиката. Българската граматика е ТВЪРДЕ РАЗЛИЧНА от граматиките на славянските езици до степен, че да не позволява да е българския език в езиковата група на славянските езици.

Както езикът на Кирил и Методий, така и неговият единствен пряк наследник – съвременният български език не са славянски!

А да смесваме понятието писменост с азбука и на тази основа да решаваме, че нашата писменост, поради подобие на българската азбука с азбуките на народите, ползващи кирилицата е славянска, би трябвало да можем да уеднаквим българската писменост с писмеността на **монголците**, които също ползват кирилица и да обясним и монголците за славяни. Можем ли да четем монголски текстове написани с монголска кирилица?

Ще си позволя да споделя с вас някои последни достижения от изследването си на делото на Философа Константин и брат му Методий.

Българската наука „пропуска“ да отбележи, че **ОСНОВНОТО** достижение на Светите Седмочисленици е създаването на общонационалния език на Българската държава и църква – език литературен (писмен), който съвместно с фонетично съответстващата му глаголическа азбука представляват **УНИКАЛНАТА БЪЛГАРСКА ГЛАГОЛИЧЕСКА ПИСМЕНОСТ**. Вече беше коментирано, че филологическата ни наука не е дефинирала това понятие. То се обяснява с нежеланието на някои учени да се разисква създаването на езика на братята Кирил и Методий, който **НЕСЪМНЕНО НЕ Е** славянски. Ще прочетете още в учебници и писания, че писмеността е азбуката (Глаголицата), изобретена от Светите братя и с нея се изчерпва заслугата им към българската култура.

Филолози и историци от славянските страни, преди и след Руската революция от 1917 г., единодушно признават, че в основата на литературните езици на славянските народи стои езикът на Философа Константин и брат му Методий (КМле). Естествено, местните говори са оказали върху фонетиката, морфологията и граматиката на славянските литературни езици мощно влияние. С това искам да кажа, че темелът е български, но от спецификата на местните народни говори на славянските народи са се формирали славянските литературни езици, такива, каквито са днес. Обърнете внимание – не става дума за азбуките на отделните славянски писмености – те са по начало кирилически³ или латински, което не обезценява българското влияние върху литературните езици на славянските народи.

След Руско-турската война от 1877-78 г. имперската мания на руската панславянска идея внушава на българските научни авторитети версията, че езикът на Братята е превърнат в литературен език славянски говор, което го правило славянски език, а изобретената от тях Глаголица - славянска азбука. По-късно обаче, редица български смели филолози, един от които е Кирил Мирчев, извличат от първите български християнски ръкописи граматичните правила на този език. Славянският

³ Наричам кирилицата „кирилическа“ азбука, а не „кирилска“, защото тя няма нищо общо с делото на Кирил и Методий.

елемент в него се изчерпва със склоненията на съществителни и прилагателни - прословутите падежни форми. Същият този принос от говора на българските славяни в езика на Кирил и Методий е оставил в българския език три века по-късно само архаични форми. Езикът на българите през Втората българска империя е съхранил изначалните си девет глаголни спрежения и наклонения, следпоставения пълен член и редица други граматични различия със славянските езици, та и до днес. С това мотивирам извода си, че езикът на Братята не може да е бил славянски. Още по-просто се опровергава внушението, че Глаголицата, създадена за използването на литературния български език в писмени трудове не е била славянска, защото това прилагателно отразява съответствието с езика, за който тя е пригодена. Ще посоча две формални основания за това – в Глаголицата съществува буквата ер голям за записване на звука Ъ, който не се среща в нито един славянски език. Да не говорим за носовките в езика на Братята, каквито липсват във фонетиката на руския говор и съответно не съществуват в руската азбука.

Следователно, празникът 24 май не може да бъде наречен празник на славянската (т.е. руската) писменост.

А ползваната от руси, украинци, белоруси, сърби и македонци кирилица не е заслуга на Светите братя и на техните съратници, за които е абсурдно да се твърди, че са автори на пригодената за българския език от гърците през XI в. гръцка азбука.

Дойде време да поднеса една новина със стара дата.

Във вестник „Монитор” от 4 май 2019 г. италианският кореспондент на вестника Румен Михайлов публикува информация за посещение на Тодор Живков в Рим на 26 юни 1975 г. при папа Павел VI. В рамките на своята визита Живков посещава гроба на св. Константин Философ, наречен Кирил, в базиликата „Сан Клементе”, при което от негово име е поставена срещу гроба на светията, „...мозайка на цялата стена със Светите братя в цял ръст плюс елегантен бронзов лавров венец с надпис на български и италиански: „На създателя на българската и славянската писменост от Тодор Живков – председател на Държавния съвет на НР България”.

Намирам текста върху венеца като важен нов елемент в оценката на проблемите, които се обсъждат тук. Не ще и съмнение – този текст не е изготвен от чиновниците в идеологическия отдел на централния комитет на Живков. Той е дело на български филолози от академичните среди. А може би се дължи на временното влияние на Людмила Живкова.

В понятието „българска писменост” доверените на Живков историци на българския език не са имали предвид писмеността на уногундурите на Аспарух. Разделението на българската от славянската писменост, направено в надписа върху венеца показва, че за анонимните му автори, българите като народ, са ползвали писменост, която не покрива понятието славянска, налагана от славистиката.

Очаквам възражение в защита на тезата, че в древността изначалната писменост на Кирил и Методий е станала писменост, освен на българите, още и на някои други народи и в т.ч. на руснаците и по-късно на румънците. Тя обаче, не би следвало да се нарече славянска, защото нейният език не е славянски, а и българите, и румънците не са славяни. Освен това, както посочих, славянските граматични елементи отпадат от езика на Кирил и Методий още до края на XII век. Трябва да се отчете, че разпространението на писмеността на Кирил и Методий е станало в рамките на столетия, при което първите приели я в чужбина книжовници вече са я променили под влиянието на местните говори, с което са я направили различна. Текущо се намесват гръцката азбука и латиницата.

От делото на великите българи най-трайно се съхранява Глаголицата от хърватите. А подобие между езика на Кирил и Методий и украинския, например, е

резултат не на езиковото влияние на някогашните славянски племена от Киевския регион върху езика на Кирил и Методий, а от обогатяването на славянските говори там със сътвореното от Братята и Учениците лексикално изобилие в него, пристигнало на място масово с християнската книжнина.

Можем да сме категорични - писмеността на Кирил и Методий е била полезна на народите, където е била позната и ползвана в древността най-вече, за да ги направи писмовни.

И така: Българските будители и книжовници Кирил и Методий и Учениците са създали за своята държава, за многоетническото ѝ население, за новата православна религия и за владетеля на Българската империя единен език и са изобретили азбука за този нов език, с което са направили възможно да се пишат светски и религиозни трудове на български. С разпространението на тези първи ръкописи сред славянските народи, ние българите сме им предали нашите цивилизационни достижения.

В заключение ще изкажа мнението, че 24 май трябва да се нарече „Ден на Кирил и Методий и на българския език, и култура“.

Ключови думи: писменост, Седмочисленици, кирилическа, наука, просвета.

13.10.2020 с преработка до 16.02.2022 г.